

Aplinkos ir sveikatos iššūkiai Europoje – ir kaip jie veikia vaikus

Francesca Racioppi,

PSO Europos aplinkos ir sveikatos centras, Bona, Vokietija

2022 m. kovo 30 d.

Šiame pranešime

- **DIDELIS poveikslas: pagrindiniai aplinkos ir sveikatos iššūkiai globaliu ir regioniniu lygmeniu**
- **Geresnės aplinkos sukūrimas, kad vaikai būtų sveiki**
- **Judėkime pirmyn kartu: politinės priemonės ir įrankiai, skatinantys bendrą atsaką į aplinkos iššūkius sveikatai**

Šiame pranešime

- DIDELIS poveikslas: pagrindiniai aplinkos ir sveikatos iššūkiai globaliu ir regioniniu lygmeniu
- Geresnės aplinkos sukūrimas, kad vaikai būtų sveiki
- Judėkime pirmyn kartu: politinės priemonės ir įrankiai, skatinantys bendrą atsaką į aplinkos iššūkius sveikatai

Aplinkos sukelta ligų našta

23 % mirčių pasaulyje yra siejama su aplinkos sąlygomis (12,6 milijonai mirčių per metus)

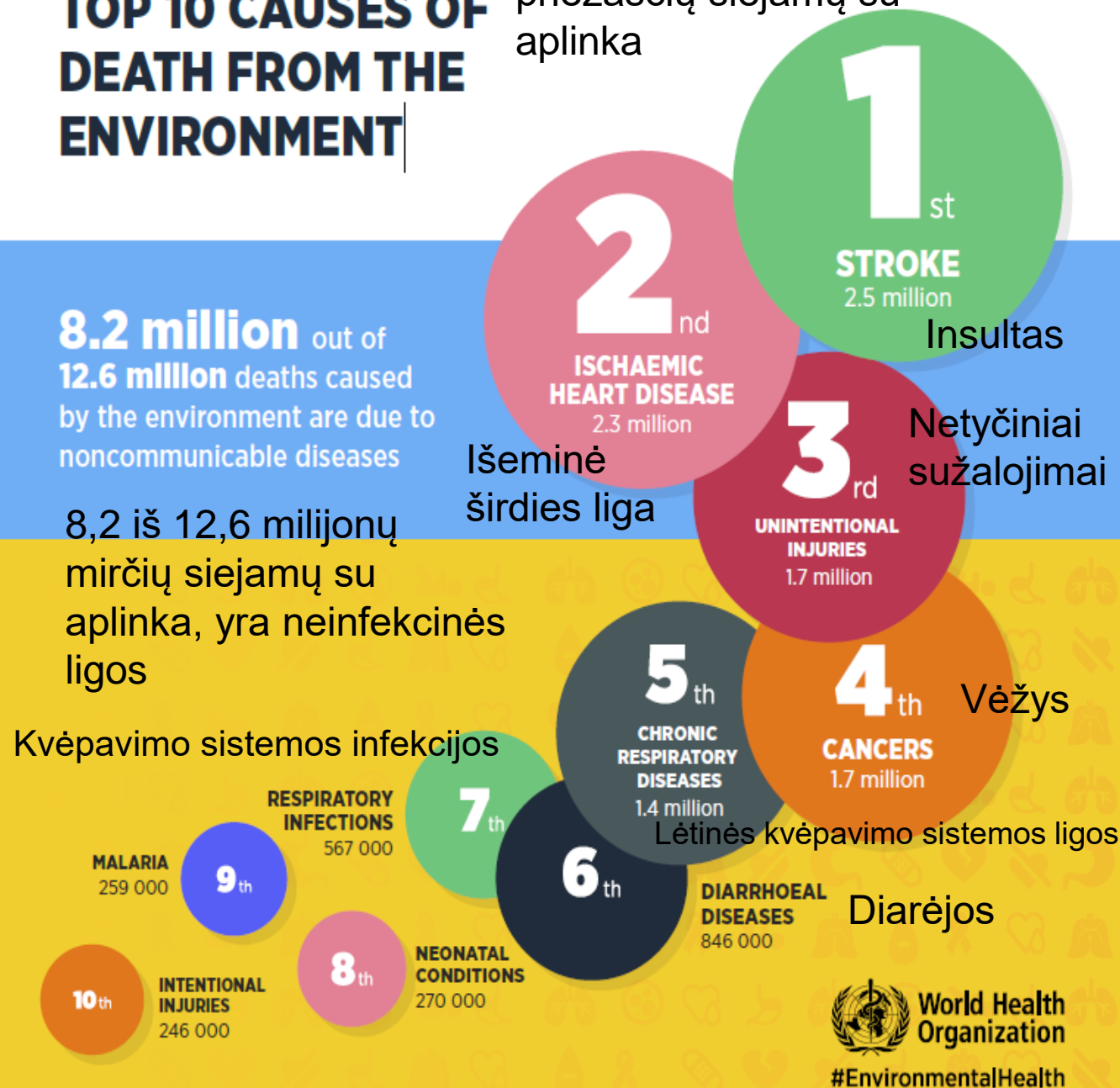
1,4 milijonai PSO Europos regione

=>15% visų mirčių

(PSO, 2016 m.)

TOP 10 CAUSES OF DEATH FROM THE ENVIRONMENT

10 dažniausių mirties priežasčių siejamų su aplinka

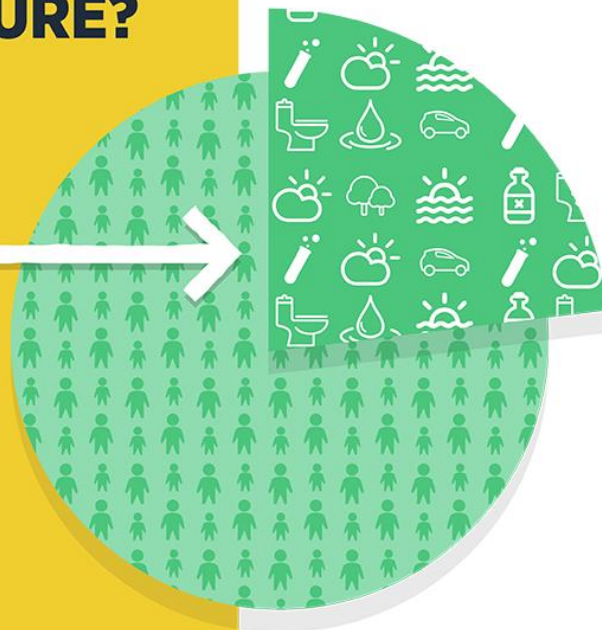
WHAT IS THE BIG PICTURE?

FACT:

24% of all

global deaths are linked to the environment. (2016)

That's roughly **13.7 million deaths** a year.

WHERE IS IT HAPPENING?

4.1 million
in South-East Asia Region

3.6 million
in Western Pacific Region

2.5 million
in Africa Region

1.4 million
in European Region

1.1 million
in the Region of the Americas

984 000
in Eastern Mediterranean Region

7 milijonus mirčių sukelia ORO TARŠA

4,2 milijonai mirčių per metus
dėl aplinkos oro taršos (AOT)

3,8 milijonai mirčių per metus
dėl
namų ūkių oro taršos (NOT)

**Daugiau kaip 500,000 mirčių
per metus Europos regione
priskiriamos mirtims dėl
oro taršos**

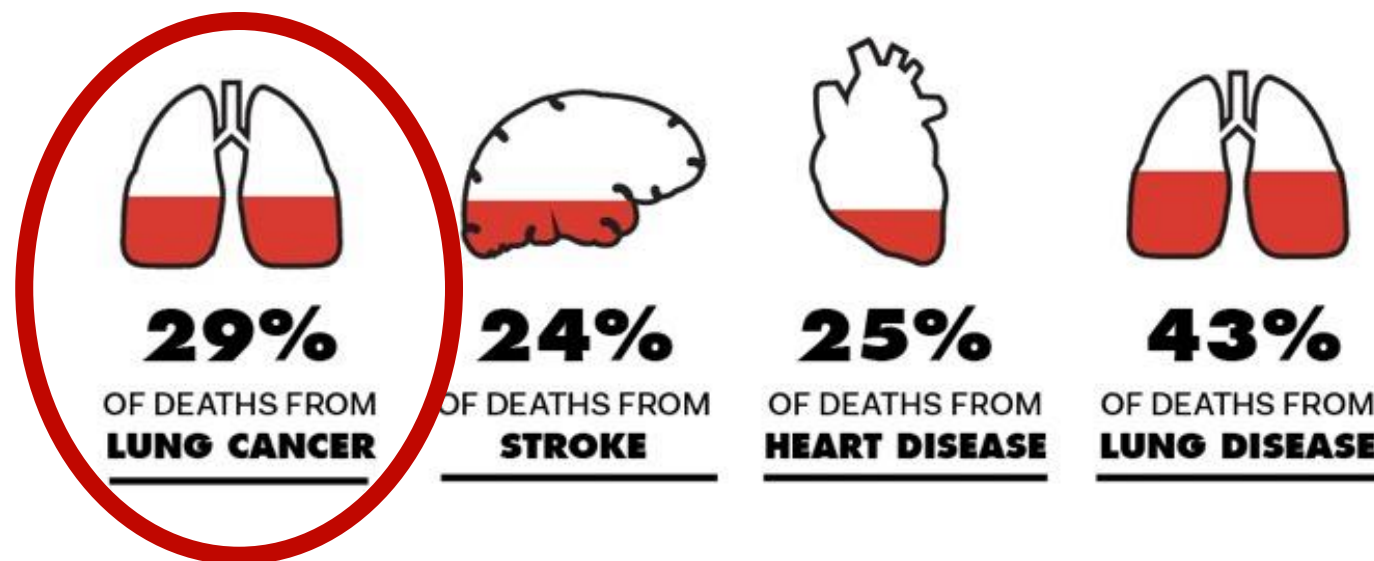
1 iš 8 mirčių

pasaulyje dėl oro taršos,
daugiausiai neinfekcinės ligos

THE **INVISIBLE KILLER**

Air pollution may not always be visible, but it can be deadly.

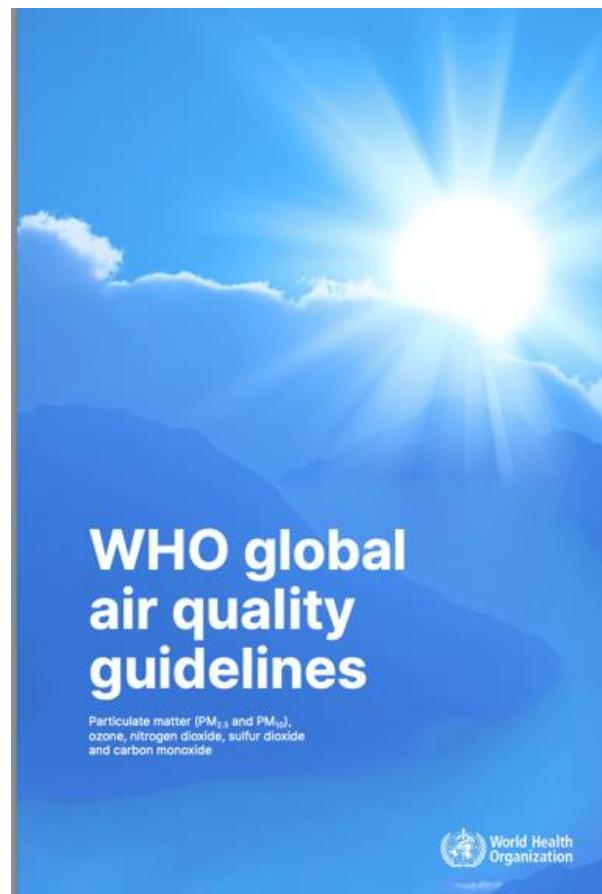
Nematomas žudikas

Plaučių vėžys
Insultas
Širdies liga
Plaučių ligos

Population attributable fraction (PAF) for mortality attributable to the joint effects of household and ambient air pollution in 2016

Atnaujintos PSO oro kokybės gairės: naujas įrankis skatinantis veikti ir saugantis gyvybes

- Nuo paskutinio globalaus gairių atnaujinimo 2005 m., ženkliai padaugėjo įrodymų, kaip oro tarša veikia įvairius sveikatos aspektus, be to ženkliai pagerėjo šių duomenų kokybė.
- Be to dabar daug geriau suprantami emisijų šaltiniai ir oro taršos indėlis į globalią ligų naštą.
- Dėl šios priežasties, po sisteminės sukauptų įrodymų apžvalgos, **keletos teršalų atnaujintų oro kokybės gairių lygiai/koncentracijos yra mažesni nei prieš 15 metų.**
- Gairėse naujai nustatyti O₃ ozono maksimalūs sezoniniai lygiai ir 24-h NO₂ ir CO lygiai bei nauji tarpiniai siekiniai.

Where environmental health inequalities can affect you

Kur Jus gali paveikti aplinkos sveikatos netolygumai?

URBAN ENVIRONMENTS AND TRANSPORT

Air pollution

Noise annoyance

Fatal road traffic injuries

Recreational or green areas

Chemical exposure

Contaminated sites

HOUSING CONDITIONS

Flush toilet

Bath or shower

Overcrowding

Dampness in the home

Adequately warm

Adequately cool

BASIC SERVICES

Drinking-water

Sanitation

Energy poverty

INJURIES

Fatal poisoning

Fatal falls

WORK SETTINGS

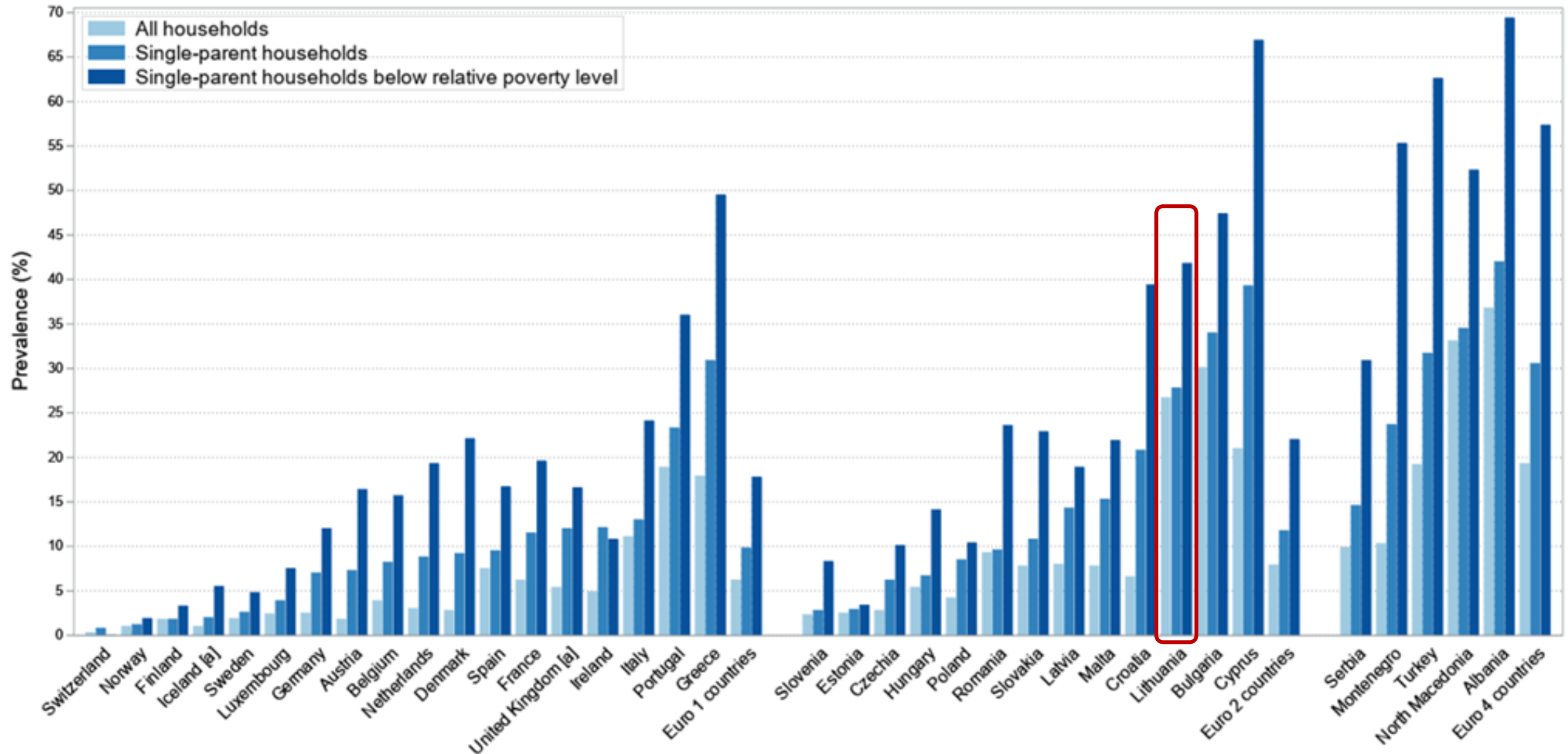
Fatal injuries

Working environments

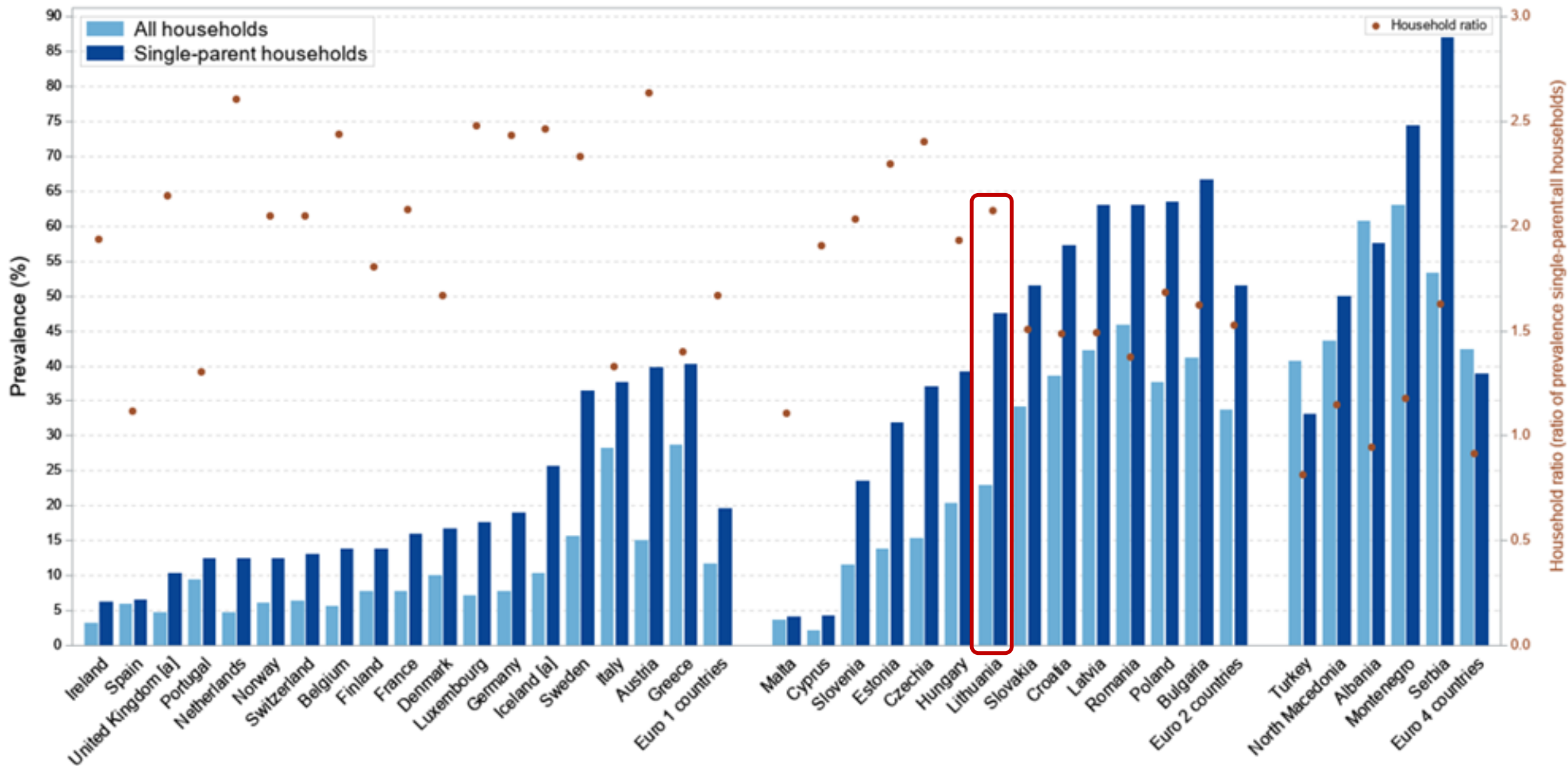

Source: Environmental health inequalities in Europe. Second assessment report (2019) <https://www.euro.who.int/en/publications/abstracts/environmental-health-inequalities-in-europe.-second-assessment-report-2019>

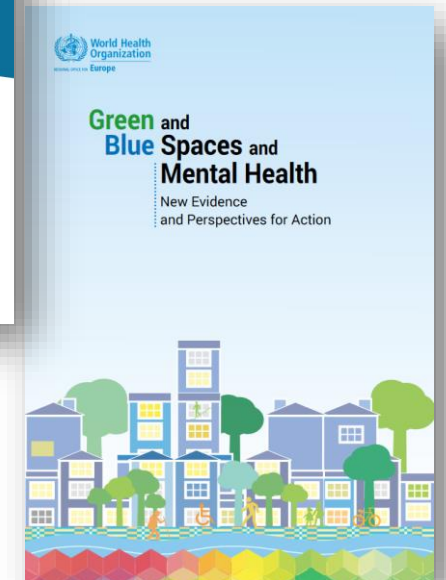
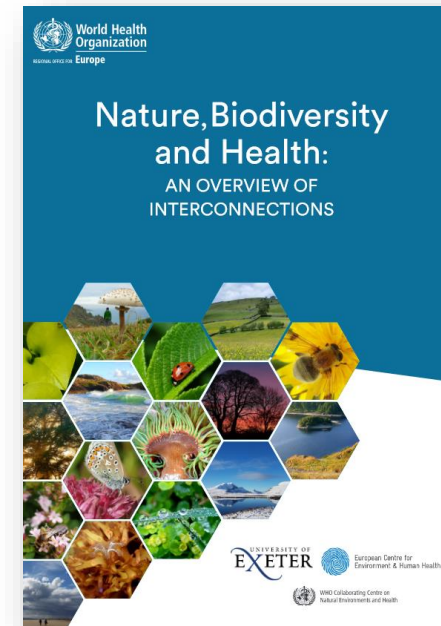
Negalėjimas palaikyti namuose tinkamas temperatūros namų ūkiuose, kur yra tik vienas iš tėvų, 2019 m.

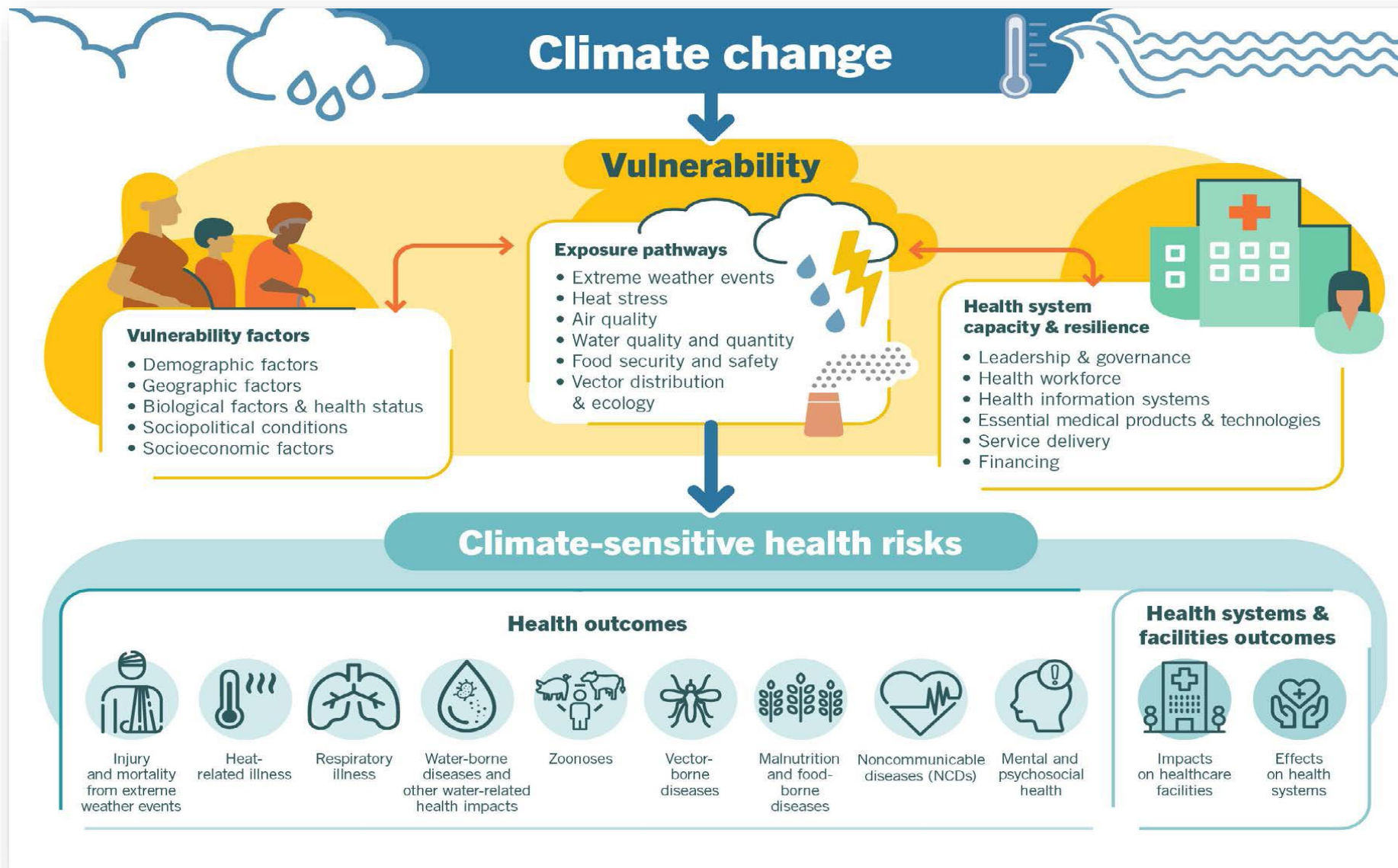
Perpildymas namų ūkiuose, kuriuose yra tik vienas iš tėvų, lyginant su bendra populiacija (2019 m.)

Didēja supratimas apie sąsajas tarp gamtos, bioįvairovės ir sveikatos

Pažeidžiamumas ir klimato kaitos keliamo rizika sveikatai

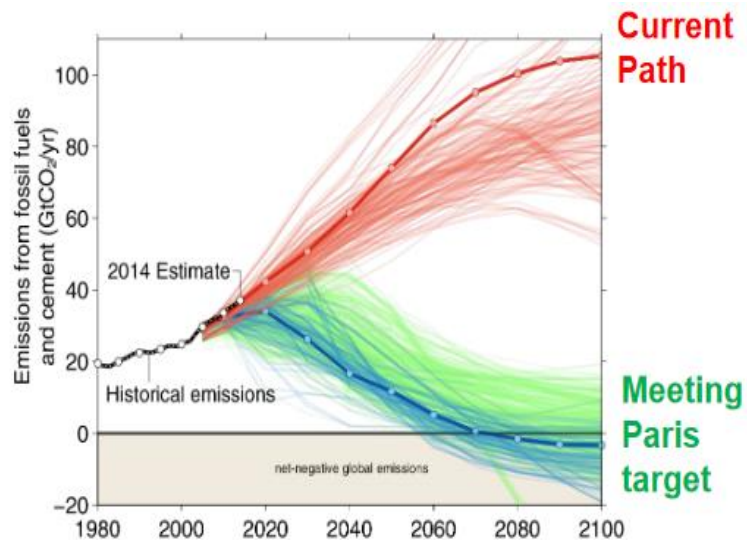

Klimato kaita: trys užduotys visuomenės sveikatai

Padėti sumažinant anglies emisijas, siekiant stiprinti sveikatą (oro tarša)

Apsaugoti sveikatą nuo įvairių su klimatu susijusių rizikų

Padaryti sveikatos sistemas tvaresnėmis (“lyderiauti rodant pavyzdį”)

Nulis apgailestavimū

Europos aplinkos ir sveikatos koordinavimo grupės
Sveikatos ir klimato kaitos darbo grupė

ZERO REGRETS
SCALING UP ACTION
ON CLIMATE CHANGE
MITIGATION AND
ADAPTATION FOR
HEALTH IN THE
WHO EUROPEAN REGION

Key messages from the
Working Group on Health
in Climate Change

Kaip COVID-19 pakeitė aplinkos ir sveikatos darbotvarkę

Temos, kurias neatidėliotinas visuomenės sveikatos atsakas į užkrečiamą susirgimą, suaktualino

- WASH (higiena ir sanitarija);
- Darbuotojų sveikata;
- Atliekos;
- Dezinfekantai;
- Viešos erdvės/transportas;
- Vidaus patalpų oras;
- Zoonozės.

Temos, susiję su prevencija/pasirengimu/atsparumu infekcinėms ligoms ir ne tik – atsikurti geresniems/atsigauti patobulėjus

- Klimato kaita/COP-26 ir daugiau
 - *Energetikos transformacija/Dekarbonizacija*
- Sisteminiis požiūris – Vienos sveikatos požiūris
- Bioįvairovė/gamta ir sveikata
- Oro tarša – klimato kaitos ir neinfekcinių ligų darbotvarkėse
- Urbanistinė darbotvarkė: būstas (perpildymas, nauji poreikiai – mokymasis/darbas/slauga, psichikos sveikata, smurtas). Transportas/ judumas
- (Žiedinė) ekonomika – atliekos
- Skaitmeninė revoliucija

Šiame pranešime

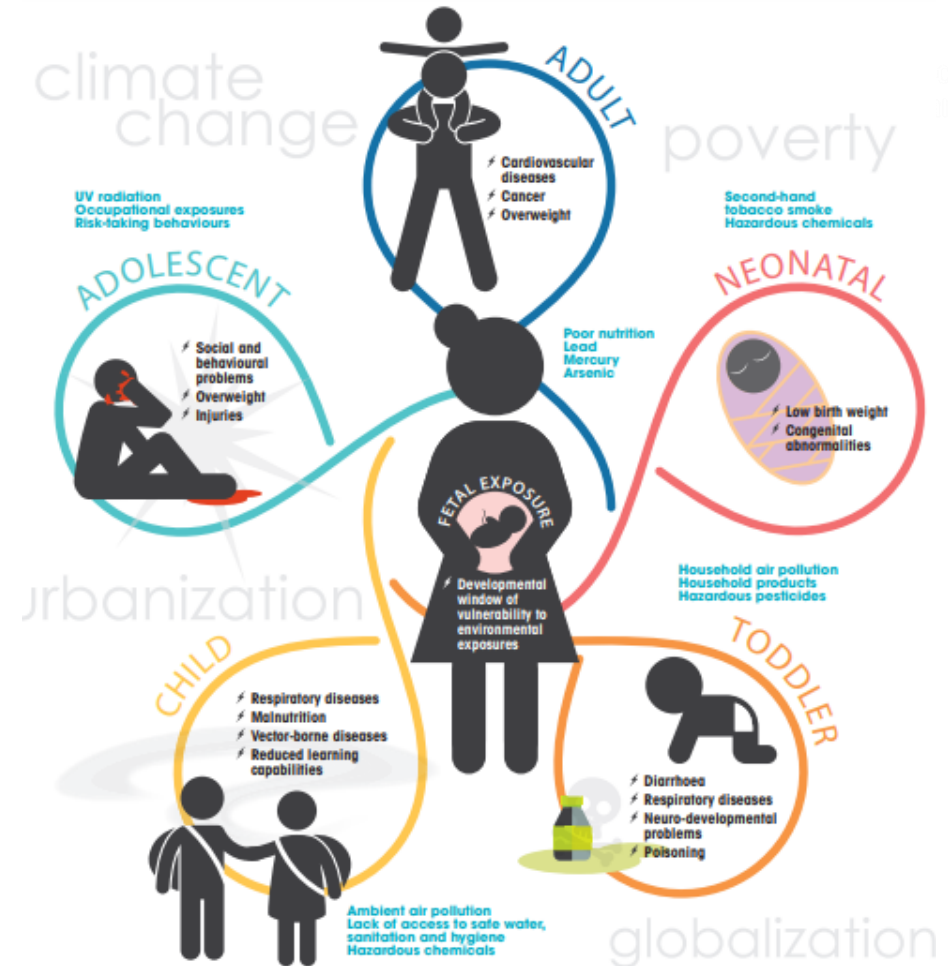
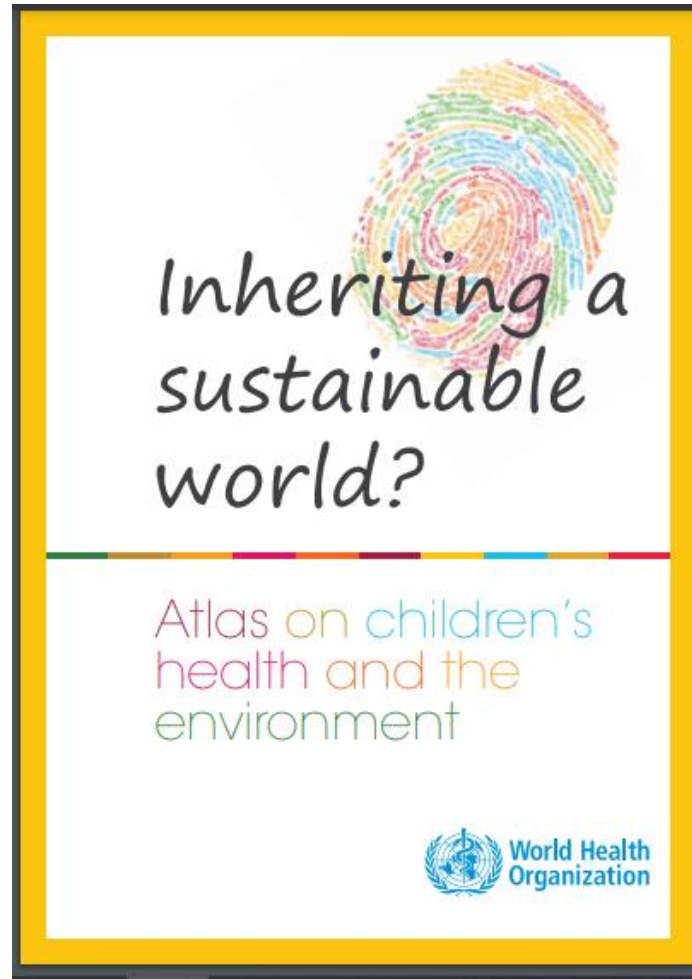
- DIDELIS poveikslas: aplinkos ir sveikatos iššūkiai globaliu ir regioniniu lygmeniu
- **Geresnės aplinkos sukūrimas, kad vaikai būtų sveiki**
- Judėkime pirmyn kartu: politinės priemonės ir įrankiai, skatinantys bendrą atsaką į aplinkos iššūkius sveikatai

Reducing environmental risks could prevent a quarter of childhood deaths and disease

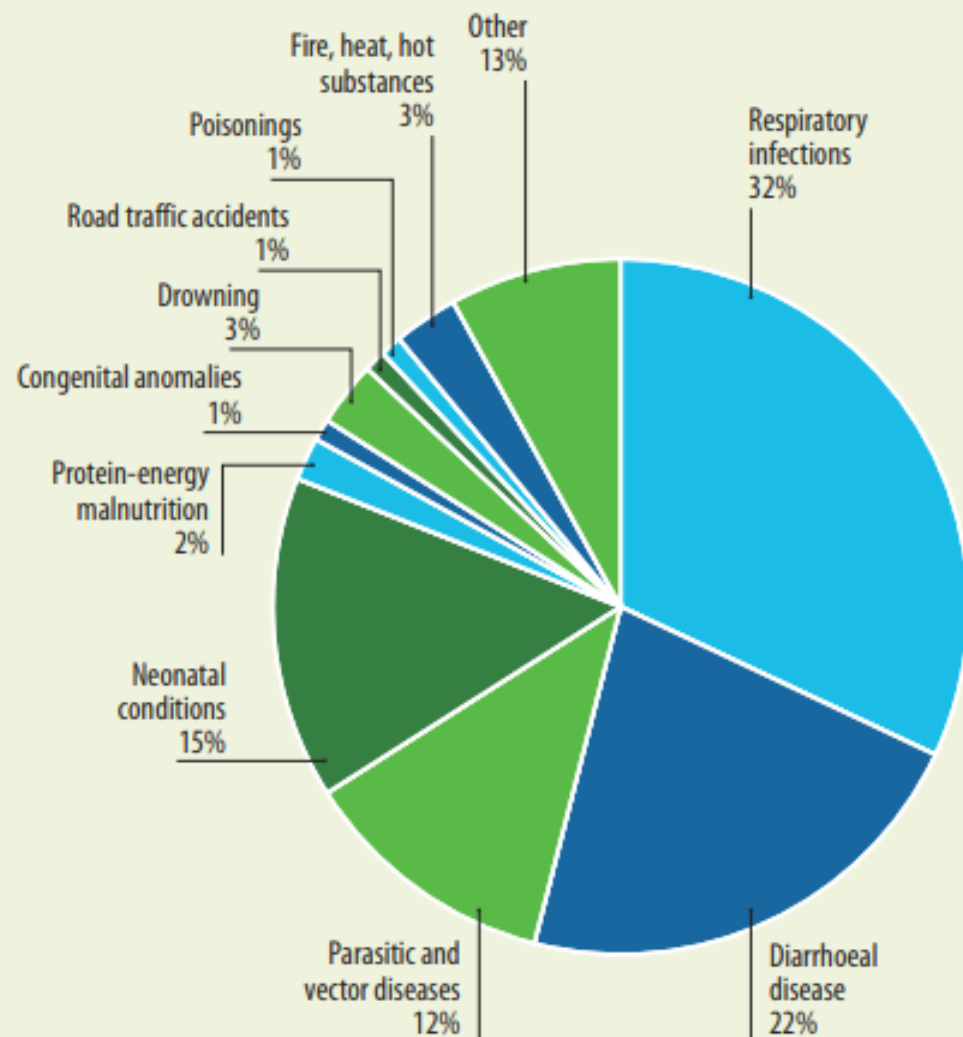
Source: Prüss-Ustün et al, 2016.

Mažinant aplinkos rizikos veiksnių poveikį galima išvengti ketvirčio vaikų mirčių ir ligų

xiii

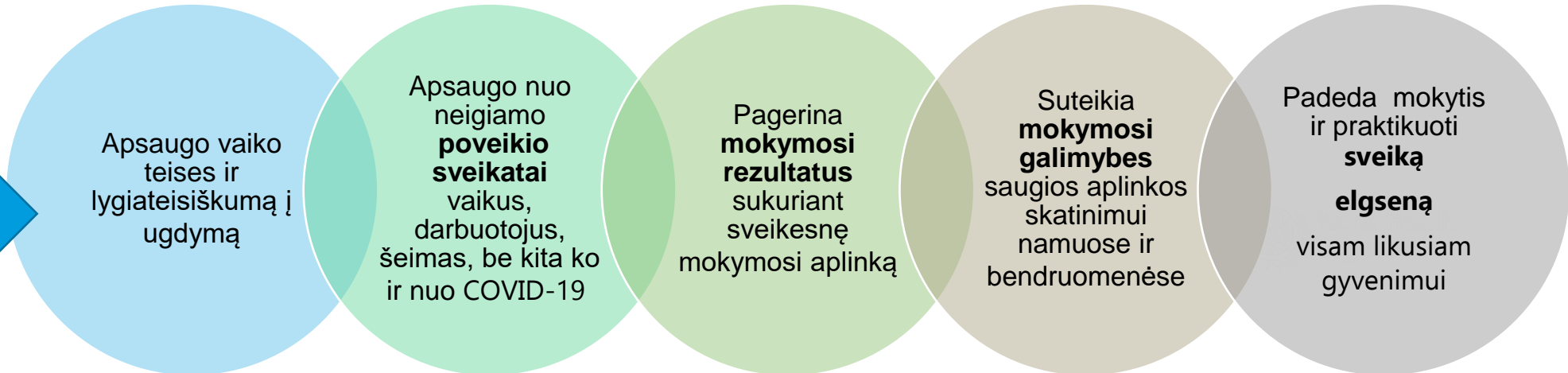
Main diseases contributing to the environmental burden of disease for children under five years, 2012

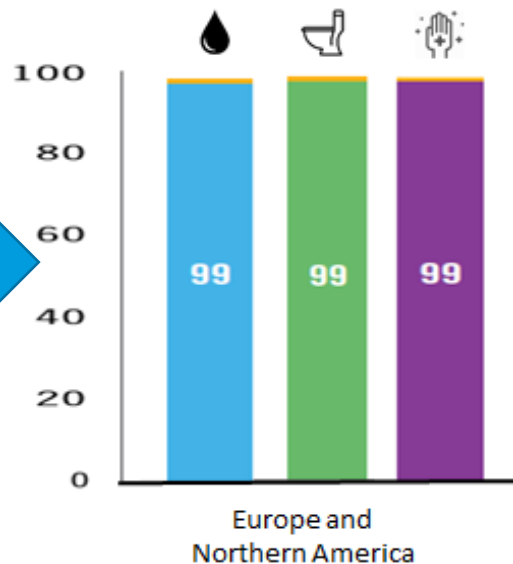
- Žemutinių kvėpavimo takų infekcijos
- Diarėja
- Neonataliniai sutrikimai
- Maliarija
- Baltymų energijos nepakankama mityba
- Sužalojimai

Saugi mokyklos aplinka sukurama per kokybiškas WASH paslaugas

Saugaus ir prieinamo vandens, panaudojamų ir higieniškų sanitarijos sąlygų ir rankų bei menstruacijų higienos užtikrinimas

Pasiekiamos Available ✓

Prieinamos Accessible ?

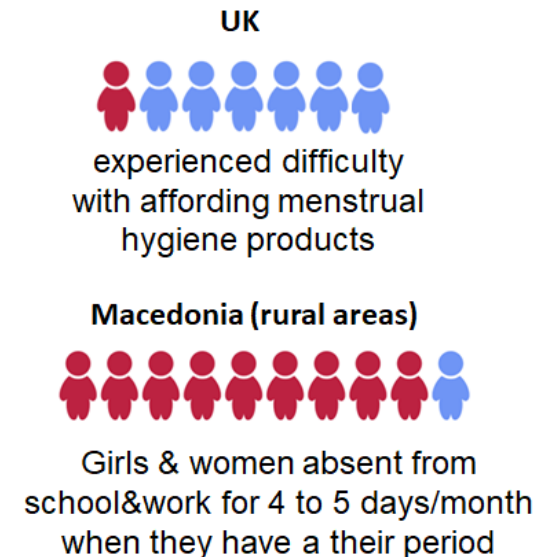
1:10
1:20
1:50
1:400

Examples of toilet to pupil ratios

Priimtinos Acceptable X

Menstruacijų higiena Menstrual hygiene !

WASH paslaugos Europos mokyklose

Kokybiškos WASH paslaugos kaip esminis sveikatą stiprinančios mokyklos bruožas

Pagrindiniai kokybiško WASH veiksmi

Kad kiekviena mokykla taptų sveikatą stiprinančia, mokykla...

Invests in leadership for school health
Investuoja į mokyklos sveikatos lyderystę

Makes core budget allocations for health promotion in education

Pagrindiniame biudžete numato sveikatos stiprinimo finansavimą ugdymo procese

Skatina sveikatą ir gerovę ugdymo programose ir mokymo metodais

Promotes health and well-being in the curriculum and teaching methods

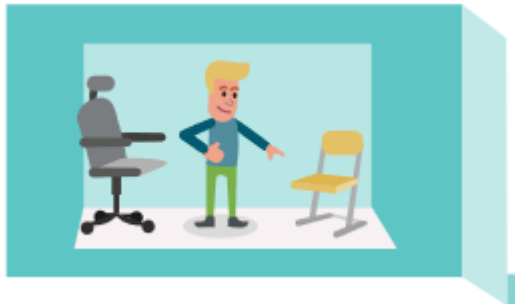
Moko mokytojus ir visus darbuotojus mokinių vystymosi, sveikatos ir gerovės

Trains teachers and staff at all levels on students' development, health and well-being

Įtraukia sveikatą ir gerovę į sėkmės rodiklius
Includes health and well-being in its measures of success

- Švietimo sektoriaus **lyderystė**
- Visų susijusių sektorių, pilietinės visuomenės ir jaunimo **partnerystė**
- **Aiškūs politiniai** tikslai, reglamentavimas ir gerėjantis įgyvendinimas
- **Priežiūros ir stebėsenos duomenų** panaudojimas informuotos politikos formavimui
- **Numatytas vietos biudžetas** pasikartojančioms išlaidoms higienai
- **Dėmesinga mokyklos vadyba**
- **Daugiakomponenčiai veiksmi**: ugdymas, mokyklos politika, darbuotojų gebėjimai, infrastruktūra ir biudžetas

NETOKSIŠKA APLINKA TVARIAI VAIKŲ ATEIČIAI

- Patalpų ir aplinkos oro kokybės pagerinimas visiems
- Cheminių medžiagų poveikio aplinkai ir žmogaus sveikatai sumažinimas

Ostravos aplinkos ir sveikatos deklaracija, 2017 m.

Mes siekiame apsaugoti kiekvieną vaiką nuo rizikos, kurią sukelia cheminės medžiagos ir preparatai, esantys aplinkoje, kurioje vaikai gyvena, mokosi ir žaidžia.

Parmos aplinkos ir sveikatos deklaracija, 2010 m.

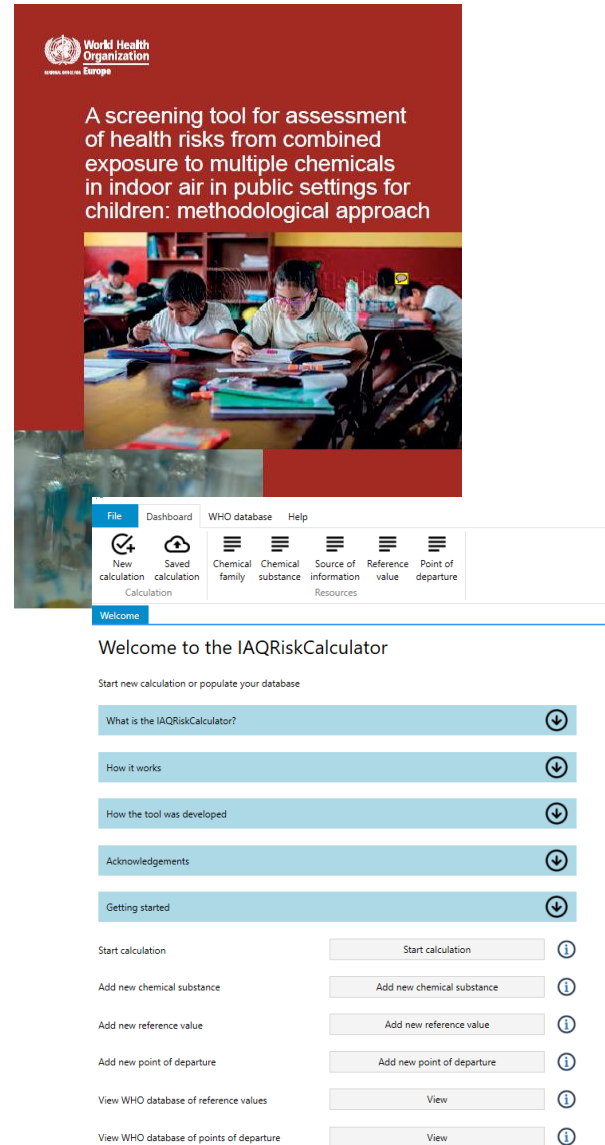

Patalpų oro tarša
kaip vaiko sveikatą lemiantis
veiksny

Sunkiųjų metalų poveikio
prevencija ankstyvame
amžiuje

Bendro poveikio (ekspozicijos) rizikos vertinimas

- Įrankis prevenciniam kombinuoto/bendro daugelio cheminių medžiagų, esančių patalpų ore tose vietose, kur būna vaikai, rizikos sveikatai vertinimui: metodinis aprašymas
- Programinė įranga IAQRiskCalculator

Pagalbiniai dokumentai

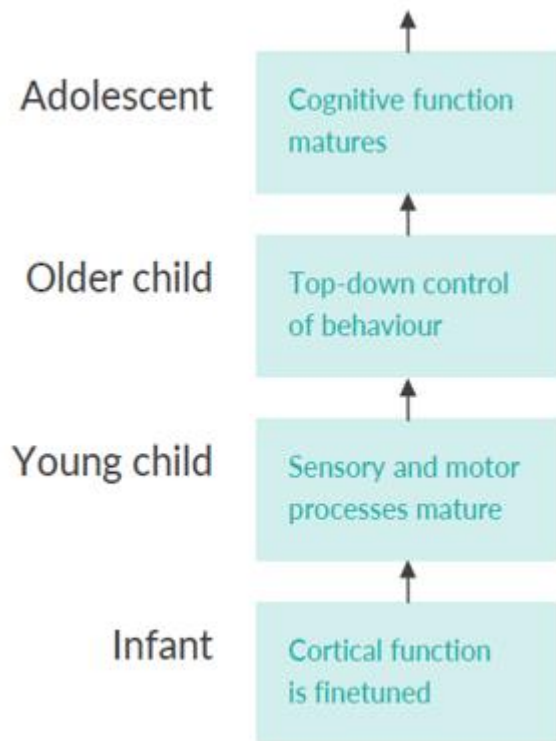
- Klausimynas mėginių ėmimo vietų atrankai;
- Patalpų ore esančių cheminių medžiagų mėginių ėmimo ir analizės metodai;
- Literatūros apžvalga apie cheminius oro teršalus, esančius viešų vietų, kur būna vaikai, patalpų ore, ir jų poveikis sveikatai;
- Mokomoji medžiaga apie patalpų oro taršą ir vaikų sveikatą;
- *Kombinuoto daugelio cheminių teršalų, esančių viešų patalpų, kuriose būna vaikai, ore rizikos vaikų sveikatai mažinimo priemonės (rengiamas)*

Sunkieji metalai aplinkoje: apsinuodijimo švinu prevencija

Neurologinis poveikis ir poveikis elgsenai gali būti negrįžtamas

Kasmetinė kampanija supratimui didinti ir veiksams skatinti

KODĖL?

KĄ DAROME?

Remiame valstybes nares (12 šalių) rengiant teisės aktus, draudžiančius šviną dažuose (2019-2022 m.)

- Įgyvendinama: **Izraelis, Moldova, Sakartvelas, Ukraina**
- Parengta ir patvirtinta: **Armėnija, Baltarusija, Bosnija ir Hercegovina, Kazachstanas, Kirgizija, Tadžikistanas**
- Priimtas politinis sprendimas ir rengiama: **Azerbaidžanas, Uzbekistanas**

Međunarodna sedmica prevencije trovanja olovom
25 - 31. oktobar 2015

- Елиминишите олово у бојама
- Информишите се о чињеницама
- Предузмите потребне мјере

EKSPOZIMI NDAJ PLUMBIT #BanLeadPaint
MUND TË NDODH...

Thëtija - e përmirësohet shprehja shprehjeve të ndodhura

Gënjëja - e shprehur në mënyrë të gabuar për të përmirësuar shprehjet. Në të vërtetë, shprehjet e gabuara të shprehjes së përmirësuar.

Prezakti që përmbajtje plumb - në përdorime të ndodhura shprehjet e ndodhura që përmbajtje

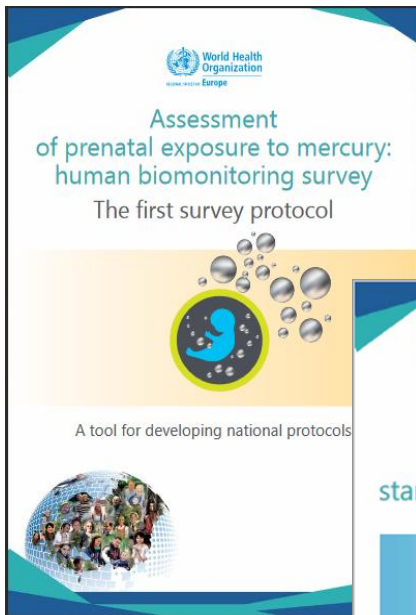
Ushqimi ose Uji - i kontaminuar me plumb

Nuk ka asnjë nivel sigurie nga ekspozimi i Plumbit

PRENATALINIO GYVSIDABRIO POVEIKIO VERTINIMAS PSO POŽIŪRIS:

- Tikslinė populiacija (naujagimių mamos);

Standartizuotos procedūros gyvsidabrio mėginių paėmimui ir analizei šiose bioterpėse:

- **Galvos plaukai** – apibūdina ilgalaikį metilgyvsidabrio poveikį (ekspoziciją);
- **Virkštelės kraujas** – organinio ir neorganinio gyvsidabrio trumpalaikis poveikis/ekspozicija;
- **Šlapimas** – neorganinio gyvsidabrio ar gyvsidabrio garų ekspozicijos įvertinimui.

Mokymo kursas:
Gyvsidabris ir žmogaus sveikata

MERCURY AND HUMAN HEALTH

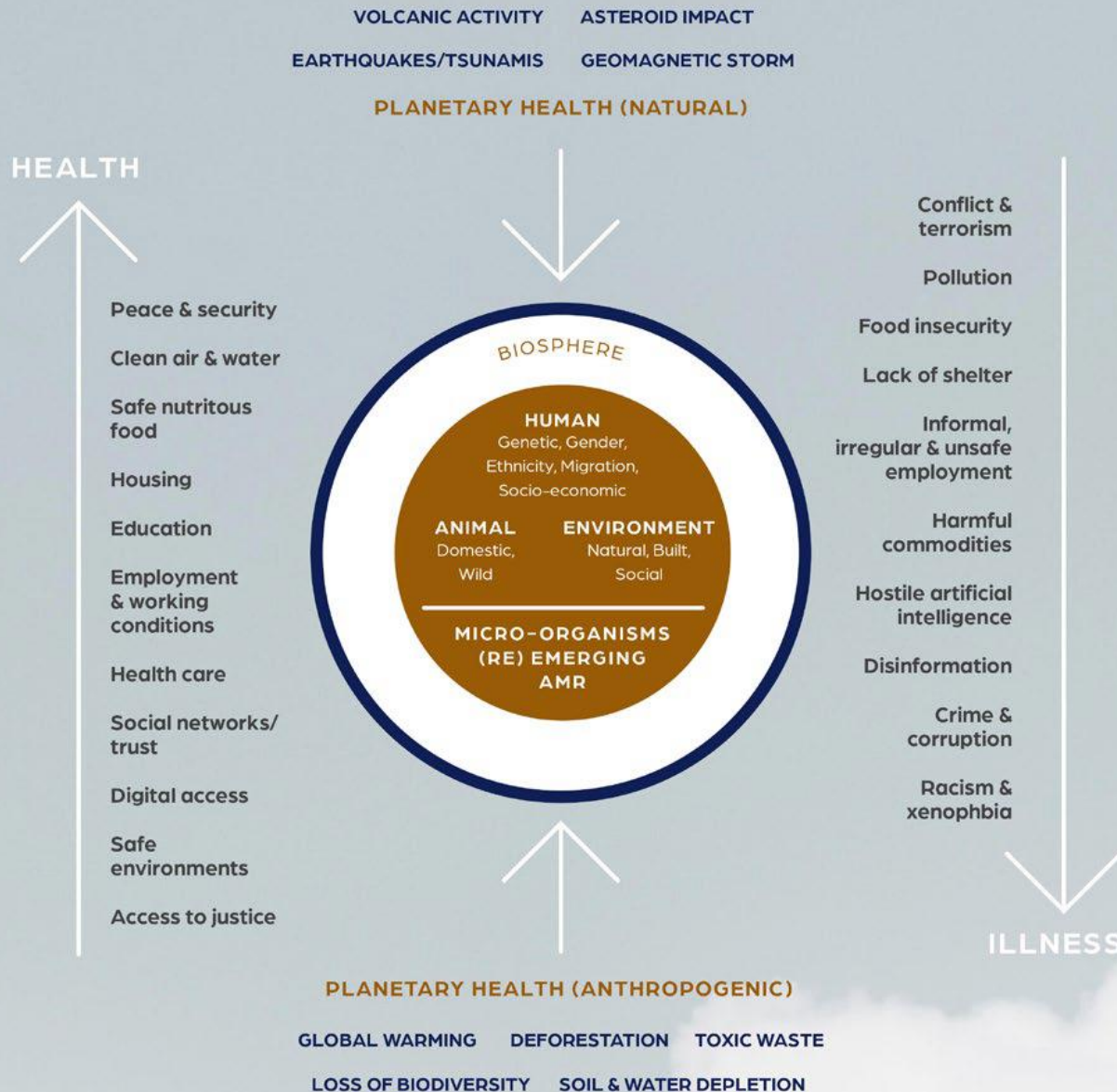

Educational course

Šiame pranešime

- **DIDELIS** poveikslas: pagrindiniai aplinkos ir sveikatos iššūkiai globaliu ir regioniniu lygmeniu
- Geresnės aplinkos sukūrimas, kad vaikai būtų sveiki
- Judėkime pirmyn kartu: politinės priemonės ir įrankiai, skatinantys bendrą atsaką į aplinkos iššūkius sveikatai

THE DETERMINANTS OF HEALTH IN THE 21ST CENTURY

Reikia atsižvelgti į sudėtingumą ir priimti visapusiškas strategijas:

- Globalus atšilimas;
- Bioįvairovės praradimas;
- Aplinkos tarša.

Source: [Evidence Review. Drawing light from the pandemic: a new strategy for health and sustainable development. \(2021\)](#)

Atsikurti geresniais – abipusė nauda aplinkai ir sveikatai:

Apsaugoti ir išsaugoti žmogaus sveikatos šaltinį: gamtą

Investuoti į esmines paslaugas: nuo vandens ir sanitarijos iki švarios energijos sveikatos priežiūros įstaigose

Užtikrinti greitą perėjimą prie sveikos energijos

Skatinti sveikas tvarias maisto sistemas

Kurti sveikus ir gyventi tinkamus miestus

Stabdyti mokesčių mokėtojų pinigų naudojimą taršos finansavimui

**Prescriptions and Actionables for
a Healthy and Green Recovery**

Transformuojančios lyderystės aplinkai ir sveikatai ugdymas

- ✓ Bonos Aplinkos ir sveikatos mokykla, padedanti stiprinti gebėjimus valstybėse narėse
- ✓ Dėmesys transformuojančios lyderystės ugdymui
- ✓ Aplinkos ir sveikatos mokslo tyrimų prioritetai

Kelionė iki Budapešto: dirbant partnerystėje tarp sektorių sprendžiant 21-ojo amžius aplinkos ir sveikatos iššūkius

Serija Aplinkos ir Sveikatos ministrų konferencijų

1989 m.
Frankfurtas

1994 m.
Helsinkis

Action in Partnership

1999 m.
Londonas

2004 m.
Budapeštas

2017 m.
Ostrava

2023
Budapeštas

Ačiū

**WHO Regional Office for Europe
European Centre for Environment and Health**

Platz der Vereinten Nationen 1
53113 Bonn
Germany

WHO_Europe

facebook.com/WHOEuro

instagram.com/whoeuro

youtube.com/user/whoeuro

**World Health
Organization**

REGIONAL OFFICE FOR
Europe

**Organisation
mondiale de la Santé**

BUREAU RÉGIONAL DE L'
Europe

Weltgesundheitsorganisation

REGIONALBÜRO FÜR
Europa

**Всемирная организация
здравоохранения**

Европейское региональное бюро